

סיכומי הדף היומי

בפיך (קידושין ל')

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייגע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 0504-135-026

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת נשא - י"ב סיון תשע"ה

דף ו' ע"א

היה ככר מונח לפניו, ואמר: 'הרי הוא עלי' או 'הרי זה עלי' - תניא בברייתא שנאסר עליו הכיכר, לאביי שידים שאינן מוכיחות הוו ידיים - גם אם לא אמר 'עלי' אסור, שכיון שאינן מוכיחות מחמירים שמא נתכוין 'הרי הוא הקדש', אלא שבלא 'עלי' גם אחרים אסורים, שמא נתכוין להקדש, ורק בהוסיף 'עלי' רק הוא אסור בו.

היה חייב חטאת או אשם ואמר על בהמה 'הרי זו חטאתי' 'הרי זו אשמי' - הרי זה חטאת ואשם, אבל אם אמר 'הרי זו חטאת' או 'אשם' תניא בברייתא שלא אמר כלום, לאביי היינו דווקא לשיטת רבי יהודה שידים שאין מוכיחות לא הוו ידיים, אבל לסובר דהוו ידיים הרי זה חטאת ואשם, כיון שחייב בזה.

מחלוקת רבי יהודה וחכמים אם צריך לכתוב בגט 'ודין דיהוי לכי מינאי' - לדברי אביי לעיל (דף ה') לכו"ע ידיים שאין מוכיחות הוו ידיים, ורק בגט סובר רבי יהודה שצריך לכתוב כן מפני שצריך כריתות, אבל למסקנת אביי כאן נחלקו במחלוקת אם ידיים שאין מוכיחות הוו ידיים או לא. ולרבא - לכו"ע לא הוו ידיים, ורק בגט סוברים חכמים שאין צריך לכתוב ודין וכו', משום שאין אדם מגרש אשת חבירו.

דף ו' ע"ב

יד לקידושין - הסתפק רב פפא אם יש יד אפילו בידיים מוכיחות, וכגון שנתן לאשה ב' פרוטות ואמר לה 'הרי את מקודשת לי', ואמר לחברתה 'ואת' [אבל אם אחר קידושי הראשונה נתן לשניה פרוטה ואמר לה 'ואת' - פשוט שמקודשת, שאין זה יד אלא קידושין עצמם], הגם שמוכח שכוונתו 'ואת נמי מקודשת לי' [וחברתה מקבלת פרוטה אחת לעצמה ופרוטה השניה בשליחות חברתה], אם אין יד לקידושין מפרשים את דבריו 'ואת ראית איך קדשתי אותה'. וצדדי הספק: האם למדים קידושין במה מצינו מנדרים, או שאני נדרים שחמורים שחלים על ידי דיבור בעלמא אבל לקידושין צריך מעשה. [ולהלכה - ספק דאורייתא לחומר, ויש יד לקידושין. ולגיטין בודאי יש יד, ולא נחלקו רבי יהודה וחכמים בגיטין אלא ביד שאינו מוכיח, והיינו משום שבגט יש מעשה נתינת הגט לידה, והרי זה עיקר מוכיח].

יד לפאה - איבעיא אם יש יד, כגון שאמר 'ערוגה זו פאה' ויש בה שיעור פאה, ואמר על ערוגה אחרת 'וזו' (ולא 'וזו גם כן'), אפילו אם תמצא לומר שאין יד לקידושין, שמא

דבר המערכת

נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך

ביום הנשואין שלנו בחג מתן תורה בקשנו והשאינו ה"א - ותן חלקנו בתורתך ומיד נענינו ומקבלים השפעה גדולה של תורה בפרשת נשא להראות לנו שמצידו יתברך ברית הנשואין הוא בתוקפו, ועלינו למלאות תפקידנו מצידנו ולקיים קבלתנו שקבלנו עלינו ביום קבלת התורה, ומתחילים מייד מסכת נדרים "נדרים לה' אשלם" וליישם קבלתנו.

ובהתחלת מסכתין (ח'). "אמר רב גידל א"ר מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה" מושבע ועומד מהר סיני - חג השבועות שנשבעין ועומדין מאז בהר סיני, ענין השבועה והנדר הוא דבשעה שברור לו להאדם מה עליו לעשות או לא לעשות ומפחד שבעתיד שמא לא יהיה לו ברור כל כך לכן נודר או נשבע שיהיה לו הכח אז למלאות תפקידו כראוי ולכן נשבע לזרורי נפשיה, ועי"ז ואקיימה משפטי צדקך.

ושם "האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלקי ישראל", ומקשה הש"ס והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא ואין שבועה חלה על שבועה, ומבואר בהר"ן שם דשבועה זו מבואר בפסוק דושנתם לבניך ופירשו חז"ל שיהיו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו, "שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כוחו", גילוי עצום הוא זה שבכלל השבועות שנשבענו אז ביום הבהיר ההוא שיש לנו היכולת והכוחות ללמוד תמיד יום ולילה, ויש לנו היכולת שיהיו דברי תורה מחודדים בפינו, ובידינו הוא ללמוד ולשנות מסכתא זו ושאר המסכתות שנלמד בעזיה"ת במשך שנת התורה החדשה שהתחלנו בחג השבועות.

וחפץ ה' בידינו יצליח

יש יד בפאה, כיון שהוקשה לקרבנות בפסוק 'לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו הוא מעמך' ש'מעמך' נדרש ללקט שכחה ופאה, וקרבנות יש להם יד ואין היקש למחצה, או שמא הוקשו לקרבנות רק לענין בל תאחר. [להלכה: לרשב"א ורמב"ן - ספק דאורייתא דאיסורא הוא ולחומרא. לר"ן - ספק ממון עניים לקולא וכדין ספק ממון].

יכול אדם לעשות כל שדהו פאה - שנאמר 'פאת שדך', ולא 'פאה שבשדך'.

יום ראשון פרשת בהעלותך - י"ג סיון תשע"ה

דף ז' ע"א

יד לצדקה - איבעיא אם יש יד, כגון שאמר 'זוז זה לצדקה', ועל זוז אחר אמר 'זזה', האם כיון שהוקשה צדקה לקרבנות בפסוק 'מוצא שפתיך תשמור...' אשר דברת בפיו, 'בפיו' - זו צדקה, יש לה יד, או שהוקשה רק לענין בל תאחר. [להלכה: לרמב"ן ורשב"א לחומרא, ולר"ן לקולא].

יד להפקר - איבעיא, אם תמצא לומר יש יד לצדקה הפקר גם צדקה הוא ויש לו יד, או שאינו דומה לצדקה, שצדקה לעניים והפקר בין לעניים ובין לעשירים. [להלכה: ספק ממון לקולא].

זימון לבית הכסא ולמרחץ - איבעיא אם יש זימון ואסור לקרות בו קריאת שמע, או אין זימון.

אם תמצא לומר שיש זימון לבית הכסא איבעיא אם יש יד - כגון שאמר 'בית זה לבית הכסא', ועל בית אחר אמר 'זזה', האם יש יד ומפרשים כוונתו שגם בית זה יהיה בית הכסא, או אין יד ומפרשים כוונתו שיהיה לתשמיש. [להלכה - כיון שזימון דרבנן, ספק דרבנן לקולא].

'מנודה אני לך שאני אוכל' - רבי עקיבא היה מסופק בזה, והחמיר לאיסור ולא למלקות.

מחלוקת רבי עקיבא וחכמים: לרב פפא - ב'נדינא' לכו"ע אסור ולוקה, שהוא לשון הרחקה וכלשון 'מרוחקני' שבמשנה. ב'משמתא' לכו"ע מותר. ונחלקו ב'מנודה'. לרב חסדא - נחלקו גם ב'משמתא', שלרבי עקיבא עשה עצמו כמי שהוא ב'משמתא' לאיסור הנאה. [לפי הבבלי סברת רבי עקיבא היא שמנודה הוא לשון הרחקה, ולפי הירושלמי: שעשה עצמו כמנודה שאסור ליהנות מכל נכסיו, להלכה: אין הלכה כרבי עקיבא, שהלכה כדבריו רק מחבירו ולא מחביריו. מנודה מב"ד: לפי רב ברוך בר שמואל כל נכסיו אסורים, ולפי הר"ן רק במוחרם מב"ד הגדול].

דף ז' ע"ב

נדוהו בפניו - אין מתירים לו אלא בפניו, שאם יתירו שלא בפניו ולא ידע מכך, כשלא ינהגו בו נידוי יבא לחשד. נדוהו שלא בפניו - מתירים לו בין בפניו בין שלא בפניו, שאין חשש חשד שאף הוא סובר שהתירוהו שלא בפניו כשם שנדוהו שלא בפניו.

השומע הזכרת השם לבטלה מפי חבירו - צריך לנדוהו, שעבר על האמור 'את ה' אלוקיך תירא', ואם לא נדהו ראוי בעצמו להתנדוהו, שענשו קשה משום שבכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה,

שנאמר 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך', ומדהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר, הזכרה לשוא גורמת עניות, ועניות קשה כמיתה, שנאמר 'כי מתו כל האנשים' והיינו דתן ואבירם שירדו מנכסיהם ולא היו דבריהם נשמעים להלשין על משה לפרעה, או משום ששינו שכל מקום שנתנו חכמים עיניהם היינו או מיתה או עוני הרי שהם שווים.

אין בין נידוי להפרה ולא כלום. [לר"ף ורמב"ם - היינו בכל נידוי. לתוספות - רק בנידוי למזכיר שם לבטלה, שהוא לאיים עליו שלא יזכיר עוד, וכן לממון, אבל לאפקרותא אין מתירין אלא לאחר ל' יום].

תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו, ואין אומרים שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים. [לרשב"א: רק נידוי שהוא ממידת חסידות, לרמב"ם: כל נידוי. בני ביתו של מנודה צריכים להתרחק ממנו, ולראב"ד אשתו אינה חייבת לנהוג בו נידוי].

יום שני פרשת בהעלותך - י"ד סיון תשע"ה

דף ח' ע"א

נשבעים לקיים את המצוה, ודבר הגון הוא להשבע כן, שנאמר 'נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך'. ואם לא קיים המצוה עובר בכל יחל, אך אין לוקה, שנאמר 'להרע או להיטיב' והיינו בדבר הרשות.

האומר שבועה שאשכים ואשנה פרק זה או מסכתא זו - שבועה גדולה נשבע לאלוקי ישראל, ואף שמושבע ועומד מהר סיני אין אומרים שאין שבועה חלה על שבועה, כיון שאין הציווי ללמוד מפורש בתורה, אלא חז"ל דרשוהו מ'ושננתם' - שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאלך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו, ולולי דרשת חז"ל היה יכול לפטור עצמו בקריאת שמע שחרית וערבית.

האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה - עליו להשכים, כמו שנהג הקב"ה, שנאמר 'ויאמר אלי קום צא על הבקעה... ואצא על הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד'. וקבלה לדבר מצוה חייב לקיים אף שלא אמר לשון נדר או שבועה, שנאמר 'בפיו' - זו צדקה, והוא הדין לכל דבר מצוה.

נידוהו בחלום - חוששים שמא בשליחות המקום נתנדה [וצ"ע אם צריך לנהוג כל דיני מנודה], לפיכך צריך שעשרה בני אדם יתירו לו - ששכינה עמהם. וצריך עשרה שמלמדים לאחרים, אבל למדו לעצמם אינם חשובים כל כך, וי"א דווקא אם מלמדים גמרא אבל משניות בלבד לא. ואם אינו מוצא כאלו עשרה - יעמוד על פרשת דרכים ויתן שלום לבני אדם, עד שיאמר שלום לי בני אדם שמלמדים. ואפילו אם מכיר מי היה זה שנידוהו בחלום אין אותו האדם יכול להתירו, שמא עשוהו שליח לנדוהו ולא להתיר. [גדר בחלום - לר"ן אין ראיה מכאן שצריך התרה, שדווקא בנידוי חוששים שמא מן השמים נדוהו, ולרשב"א גם נדר בחלום צריך התרה].

נדוהו והתירוהו בחלום, כיון שאין חלום בלא דברים בטלים חושש שמא עשאוהו שליח לנדוהו ולא להתיר.

בעל יכול להיות שליח למסור פתח חרטת אשתו לפני ב"ד אם הם כבר מקובצים, משום שאשתו כגופו, אבל אם אינם מקובצים לא יקבצם לכך, שלכתחילה צריך שיהא הנודר בפני המתירים. ולהיות שליח לשאר בני אדם - אפילו הדיינים מקובצים לא. [לתוספות: בשאר בני אדם מותר, ורק באשתו כיון שנדרה קשין אצלו וגם צריך לטרוח לקבצם חוששים שמא יוסיף מדעתו על חרטתה. לרבינו שמשון: שולח אדם חרטת נדרו בכתב לב"ד, שחכם יכול להתיר נדרו אפילו בלי ידיעתו כשם שבעל יכול להפר נדרי אשתו שלא בידיעתה].

[כל הנדרים חכם מתיר חוץ מנדרי עצמו, ולרבי יהודה גם נדרי אשתו שבינה לבין אחרים, וכן הלכה. ויחד עם שנים אחרים מסתפק הר"ן אם יכול להתיר].

אין יפה לתלמיד להתיר נדר במקום רבו, משום כבוד רבו, ואפילו יחד עם עוד ב' [וגם לא יושב תלמידו שיתירו]. אבל מותר להטיל שמתא על אדם במקום רבו.

יחיד מומחה מתיר נדרי ונדר. [י"א דווקא אם הוא סמוך, ולרמב"ם ור"ן אף שאינו סמוך כל שהוא מובהק ובקי בהלכות נדרים, ובמקום שאין מומחה יכולים ג' הדיוטות להתיר שמתא].

'וזרחה לכם יראי שמי' - אלו בני אדם שיראים להוציא שם שמים לבטלה.

'שמש צדקה ומרפא בכנפיה' - לאביי אבק הנראה בחמה הוא רפואה, לריש לקיש היינו לעולם הבא לאחר תחיית המתים, שלא יהיה גיהנום, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, וצדיקים מתרפאים ומתעדנים בה, ורשעים נידונים בה.

יום שלישי פרשת בהעלותך - ט"ז סיון תשע"ה

דף ט' ע"א

'כנדרי רשעים הריני' והיה נזיר עובר לפניו - הרי הוא נזיר [ואם אמר 'הריני' בלבד, לרבותיו של הר"ן אינו נזיר (וגרע מלשון 'אהא' לבד שהוא נזיר), לר"ן - נזיר]. וכן אם היתה בהמה לפניו ואמר 'כנדרי רשעים עלי' - חייב קרבן, וכן אם היה ככר לפניו ואמר 'כנדרי רשעים הימנו' - הרי הוא אסור עליו בשבועה, אע"פ שלא הוציא שבועה מפיו.

'כנדרי כשרים הריני' אפילו היה נזיר לפניו, או 'עלי' ובהמה לפניו, או 'הימנו' וככר לפניו - לא אמר כלום, שאין הכשרים נודרים.

כנדבת כשרים נדר בנזיר או בקרבן - אם נזיר או בהמה לפניו הרי זה נזיר וקרבן, שהרי הכשרים מתנדבים, אבל ככר מונח לפניו אינה שבועה שאין הכשרים נשבעים.

'טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם': לרבי מאיר - טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, ולתירוץ קמא לרבי מאיר נדבה טוב לנדוב. לרבי יהודה - טוב מזה ומזה נודר ומשלם. ומשנתנו ששנתה שהכשרים נודבים ולא נודרים - כרבי מאיר. (ולהלן י' יש דרך נוספת).

כשרים מתנדבים ולא נודרים - שמא יבא לידי תקלה ויעבור על בל תאחר, אבל בנדבה אינו בא לידי תקלה, שיכול לנהוג כהלל הזקן שלא מעל אדם בעולתו מעולם, שהיה מביאה חולין לפתח העזרה, ומקדישה, וסומך עליה ושוחטה לאלתר על בל תאחר.

כשרים מתנדבים בנזירות ולא נודרים, כלומר, שאין נודרים אלא באופן שכוונתם רצויה שאין לחוש שיבואו לידי תקלה, וכגון זה שקיבל עליו נזירות מפני שהיה יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, ונסתכל בבבואה שלו במעיין המים, ופחז עליו יצרו וביקש לטרדו מן העולם, ואמר ליצרו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שעתיד להיות רימה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים. וכשנטמא והביא קרבנו, נשקו שמעון הצדיק על ראשו, ואמר לו: בני, כמוך ירבו נודרי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר 'איש כי יפליא לנדור נזיר לה'.

שמעון הצדיק לא רצה לאכול מאשם נזיר טמא אלא מזה של הנ"ל, שכשהם מתחרטים על מעשיהם הרעים הם נודרים, וכיון שמתחילה לא נתכוונו אלא לנזירות של שלושים יום ממילא כשהן נטמאים ורבים עליהם ימי נזירות הם מתחרטים, ואין כוונתם רצויה, ואף קרבנותיהם אינם רצויים, ודומים לחולין בעזרה.

יום רביעי פרשת בהעלותך - ט"ז סיון תשע"ה

דף י' ע"א

מה ששינינו במשנה שכשרים מתנדבים ולא נודרים - לתירוץ בתרא היינו לרבי יהודה, ודרש הפסוק 'טוב אשר לא תדור' - טוב מזה ומזה שאינו נודר אלא נודב ומשלם, אבל לרבי מאיר גם זה לא טוב.

לרבי יהודה חסידים הראשונים היו מתאווים להביא גם קרבנות של חובה, וכגון חטאת, אך לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן ואינם באים לידי חיוב זה, הם מתנדבים נזירות, וכיון שלכוונה זו הם עושים נקראת נדבה. לרבי שמעון לא התנדבו בנזירות, כדי שלא יקראו חוטאים שנאמר 'וכפר עליו מאשר חטא על הנפש', אלא הביאו רק עולות ושלמים ותודה וד' מיני לחמה.

ג' תנאים סוברים שיש חטא בקבלת נזירות: לשמעון הצדיק רק בנזיר טמא - שמתחרט על נזירותו, לרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר גם נזיר טהור, שנאמר 'מאשר חטא על הנפש' - שציער עצמו מן היין, וק"ו היושב בתענית, ואמנם הפסוק נאמר בנזיר טמא - משום ששנה בחטא, אך גם נזיר שלא נטמא נקרא חוטא.

קונם קונח קונס - כינויים ל'קרבן'. חרק חרך חרף - כינויים ל'חרם' [ובארץ יהודה שמכירים בחרמי כהנים דווקא במפרש לבדק הבית]. נזיק נזיח - פזיח - כינויים לנזירות, שבותה שקוקה - כינויים לשבועה, וכן נודר 'במוהי' הוא כינוי לשבועה, שהוא כינוי למשה רבינו שנשבע כאמור 'ויאל משה'.

כינויין - לרבי יוחנן לשון אומות הן, לריש לקיש לשון שחידשו חכמים להיות נודר בו, כדי שלא יבא לומר 'לה' קרבן', מאחר שכתוב 'קרבן לה', ושמה יאמר לה' ויתחרט מלגמור דבריו ונמצא שהוציא שם לבטלה, וכדי שלא יבא לידי כך תיקנו שלא יאמר קרבן כלל אלא כינויין [וקיי"ל כרבי יוחנן].

דף י' ע"ב

'קרבן לה' ולא 'לה' קרבן' - שצריך להקדיש בלשון זו, כדי שאם יתחרט באמצע לא יאמר שם לבטלה, ואף שבשעה שהזכיר השם לא היה לבטלה, וקל וחומר למזכיר שם שמים לבטלה.

כינוי כינויין, בנדרים - מקנמנא, מקנחנא, מקנסנא. בחרם - חרקים, חרכים, חרפים. בנזירות - מחזקנא, מנזחנא, מפחנא. בשבועות - שבובאל, שבובאל, שקוקאל - לבית שמאי אסורים ולבית הלל מותרים. וטעמם: להו"א - לבית שמאי כינויים לשון אומות, והם מדברים גם בכינוי כינויים, ולבית הלל הם לשון שבדו חכמים, ולא תיקנו אלא כינויים עצמם. למסקנא: א. אמנם יש מהאומות שמדברים כן, אך כיון שאין זה עיקר לשונם אלא משובש סוברים בית הלל שאי אפשר לידור בהם. ב. מעיקר הדין אין נודרים בהם, אלא שבית שמאי גזרו עליהם משום כינויים. [והלכה כבית הלל].

איבעיא אם מיפחזנא מיתחזנא מיתעזנא הם כינוי כינויין, וכן איבעיא ב'קינמא', האם נתכוון לקונם, או כוונתו לקינמון בושם. וכן איבעיא ב'קינה' אם נתכוון לקינה של תרנגולים או לשון קונם הוא.

שבואל - שבואל בן גרשום משמע, ואינה שבועה. אשבייתא אשקיקא קרישנא - לא אמר כלום.

מה ששינו ש'נדר במוהי' הוא כינוי לשבועה, היינו כשאמר 'בממותא' (-בשבועה) דאמר מוהי (-שנשבע משה) אבל אמר 'במוהי' בלבד אינו כלום. [ויש גורסים: שאם אומר 'במוהי' בבי"ת לא אמר כלום, ודווקא אם אמר 'מוהי' לבד הוי כינוי].

יום חמישי פרשת בהעלותך - י"ז סיון תשע"ה

דף י"א ע"א

'לחולין' (לא חולין) שאוכל לך', שמשמעו לא חולין אלא קרבן - לתנא במשנה אסור, והוא כשיטת רבי יהודה שמכלל לאו אתה שומע הן, אבל לרבי מאיר הסובר שכל תנאי צריך להיות כפול ואין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן - האומר לחולין שאוכל לך מותר. ואף שרבי מאיר סובר כן רק בממון אבל באיסור מודה שמכלל לאו אתה שומע הן - נדרים איסור שיש בו ממון, שהרי אסור עליו החפץ. [הלכה כרבי יהודה, ומה שכותבים בגט שכיב מרע 'אם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט' היינו לרווחא דמילתא גזירה משום ב"ד טועים שיסברו שהלכה כרבי מאיר].

'לכשר', 'לדכי' (-טהור, שמשמעו גם מותר באכילה) 'לטהור' מה שאוכל לך, שמשמעו שמה שאוכל לך יהא אסור - אסור (לשיטת רבי יהודה), אף שאפשר לפרש דבריו שיהא אסור משום איסור ולא משום נדר, ואז אינו נאסר שאין מתפיסים בדבר האסור - סתם נדרים להחמיר.

'טמא', 'נותר', 'פיגול' מה שאוכל לך - אסור, שהם איסורים השייכים בקרבן. אף שטמא שייך גם בתרומה - הולכים לחומרא. [אף שהאומר 'קרבן' 'עולה' 'מנחה' מתיר רבי יהודה אם לא אמר בכ"ף לפנייהם - שאין שמם מורה על איסור, אלא שצריך לעשות ממנה עולה או חטאת, משא"כ פיגול ונותר שמם מורה על איסור. או משום ש'קרבן' בלא כ"ף משמע שנשבע בחיי קרבן].

'כאימרא' (שיש גם משמעות כשה של קרבן וסתם נדרים להחמיר, או משום ש'שה' הידוע קאמר), 'כדירים' (כקרבנות שבדירים), 'כעצים' (כשני גזרי עצים שעורכים על המזבח), 'כאשים' (שעל גבי המזבח), 'כמזבח', 'כהיכל', 'כירושלים' (כקרבנות שבירושלים), או שנדר באחד מכל משמשי המזבח, אע"פ שלא הזכיר קרבן הרי זה נדר בקרבן, אך כיון שאין שמם מורה על שם איסורם צריך שיאמר עם כ"ף הדמיון לפנייהם.

האומר 'כירושלים': לתנא במשנה בדעת רבי יהודה - אסור, שדעתו על דבר הקרב בירושלים, אבל אמר 'ירושלים' בלא כ"ף אינו אסור שאין השם מורה על איסור. ולתנא בברייתא בדעת רבי יהודה - מותר, שדעתו על עצים ואבנים שבירושלים.

דף י"א ע"ב

'חולין', 'החולין', 'כחולין', אם סיים 'שאוכל לך' - פשוט שמותר, סיים 'שלא אוכל לך' - מותר, והיינו כרבי מאיר שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן.

'לחולין לא אוכל לך' - שנינו בברייתא שמותר, שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, ומאידך שנינו במשנה שהאומר 'לקרבן לא אוכל לך' אסור גם לרבי מאיר, שאף שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, נעשה כאומר 'לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך'. לדרך א' בגמרא: התנא בברייתא סבר כרבי מאיר שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, אך נחלק עליו, שלרבי מאיר מפרשים דבריו לחולין - לא חולין יהא אלא קרבן, לפיכך לא אוכל לך (ואין בזה חסרון דמכלל לאו אי אתה שומע הן כיון שמסיים 'לא אוכל לך'), והתנא בברייתא סובר שאין מפרשים כן דבריו. לרב אשי - לא נחלקו התנאים בזה, אלא הברייתא עוסקת באומר 'לחולין בשו"א, שאז לא שייך לפרש דבריו לאיסור, והמשנה עוסקת באומר 'לחולין בפת"ח, שאז מפרשים דבריו כנ"ל.

יום שישי פרשת בהעלותך - י"ח סיון תשע"ה

דף י"ב ע"א

איבעיא אם בעיקרו מתפיס או בהיתר מתפיס, כגון שמונח לפניו בשר זבח שלמים שלאחר זריקת דמים, ואמר על בשר חולין שיהא כמותו, האם התפיס בעיקרו - קודם זריקת דמים, או בהיתרו של עכשיו. [ואף שגם עכשיו אסור לטמאים, וחזה ושוק אסור לזרים - אין זה מחמת נדרו, שהרי מצד נדרו שוה האיסור לכל, ואין מתפיסים בדבר האסור אלא בדבר הנדור].

ממה ששינו שהנודר 'נותר' אסור אין להוכיח שבעיקרו מתפיס, שהלא הנותר כבר נזרק דמו והותר מחמת נדרו - שיש לפרש שהכוונה לנותר

מבשר עולה, שאסור גם לאחר זריקת דמים מחמת נדרו.

תניא: איזהו איסור האמור בתורה, אמר 'הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו', או 'כיום שמת בו רבו', או 'כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם', או 'כיום שראיתי ירושלים בחורבנה', ואמר שמואל והוא שנדר באותו היום. אם בעיקרו מתפיס - היינו שמת אביו ביום ראשון א' בניסן, ונדר שלא יאכל בשר ולא ישתה יין באותו היום, ואחר כמה שנים נדר ואמר יום זה יהא עלי כיום א' בשבת, אסור, אף שכמה ימי ראשון היה מותר, משום שבעיקרו מתפיס - ביום ראשון שמת בו אביו. ואם נוקטים שבהיתר מתפיס יש לומר דברי שמואל 'שנדר ובא מאותו היום ואילך', והיינו שאסור עליו כל ימי ראשון מאז שמת אביו. [וחידוש הברייתא הוא באמר 'כיום שמת בו גדליה, שאף שבלא נדרו אסור מדרבנן שהיא תענית ציבור, אעפ"כ נחשב מתפיס בדבר הנדר כיון שנדר בעצמו. או שהחידוש הוא שאע"פ שהתפיסו בדבר שאסור רק לו בנדר - נאסר].

המתפיס ואוסר עליו כבר זה 'כחלת אהרן' או 'כתרומת אהרן' - מותר, שאע"פ שחלה ותרומה נאסרים מחמת שקרא עליהם שם חלה ותרומה, כיון שאין האיסור שוה לכל הרי זה דבר האסור ולא דבר הנדר.

דף י"ב ע"ב

התפיס בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים - תלוי באיבעיא הנ"ל, שאם בהיתר מתפיס מותר, ואם מעיקרא מתפיס אסור. ואם הפרישה קודם זריקת דמים, בעודה עיסה - לשני הצדדים אסור, שהרי לא הותרה בזריקה.

לחמי תודה שאפה ארבעים החלות ד' חלות גדולות יצא, שמה שנאמר בתורה 'ארבעים' הוא רק למצוה לכתחילה, ודווקא אם עשה בשעת הלישה מ' חלות, והפריש חלה אחת מכל מין לכהן, וחזר ועשה עיסה אחת מתשע החלות של כל מין, אבל אם לא הפריש תרומה בעודם עיסה, ועשה ד' חלות, אינו יכול ליטול אחת מהחלות לשם תרומה על כל הד' מינים, שנאמר 'והקריב ממנו אחד' - צריך לקחת תרומה מכל מין ומין, וגם אינו יכול ליטול פרוסה מכל מין - שנאמר 'אחד' ולא פרוסה.

המתפיס בתרומת הלשכה - מתפיס בדבר הנדר ואסור.

שבת קודש פרשת בעללותך - י"ט סיון תשע"ה

דף י"ג ע"א

'הרי עלי כבכור' סתם, או שאמר 'כבכור לפני זריקת דמים' - לרבי יעקב אסור, שנאמר 'כי ידור נדר לה' לרבות התפסה בככור אף שאסור בלא נדרו, כיון שמצוה להקדישו, שנאמר 'כל הבכור... תקדיש'. לרבי יהודה מותר, שבכור דבר האסור הוא ולא דבר הנדר, שגם אם לא הקדישו הוא קדוש, ומהפסוק 'לה' למדים שהמתפיס בחטאת ואשם אסור, שאף שהם דבר שבחובה הרי אלו דבר הנדר. [ולא נפשטה האיבעיא האם המתפיס בבשר שלמים לאחר שחיטה בעיקרו מתפיס ואסור או בהיתר

מתפיס ומותר, ולהלכה אסור].

האומר: אימרא לאימרא כאימרא, דירים לדירים כדירים, עצים לעצים כעצים, אישים לאישים כאישים, מזבח למזבח כמזבח, היכל להיכל כהיכל, ירושלים לירושלים כירושלים - אם סיים 'שאוכל לך' אסור, סיים 'לא אוכל לך' מותר. והיינו כרבי מאיר שאף בלא כ"ף הדמיון אסור, אבל לרבי יהודה אינו אסור אלא אם אמר בכ"ף הדמיון, כגון 'כאימרא'. ופירשה הגמרא שמה ששינו שם סיים 'לא אוכל לך' מותר ב'לאימרא' וכדו' היינו דווקא כשאומר 'לא אימרא', אבל אם אמר 'לאימרא' וכדו' מפרשים כוונתו: כאימרא יהא ולפיכך לא אוכל לך [ויש גורסים שאם אמר 'לאימרא' עם פת"ח תחת הלמ"ד הרי זה כאומר לא אימרא, וסיפא דברייתא באומר בשו"א].

האומר 'קרבן שאוכל לך' - אסור, וכן 'כעולה' 'כמנחה' 'כחטאת' 'כתודה' כ'שלמים'. אמר בלא כ"ף הדמיון, כגון 'קרבן שאני אוכל לך' או 'הקרבן שאני אוכל לך' - לרבי מאיר אסור, לרבי יהודה מותר, כיון שאין שם מוכיח על איסורם אלא על דינם מה שצריך לעשות עמהם. אמר: 'הא קרבן' וכדו' - לכו"ע מותר, שנדר בחיי קרבן. אמר: 'לקרבן', בין אם סיים 'שאני אוכל לך' אסור (לרבי מאיר), ובין אם סיים 'לא אוכל לך', שנעשה כאומר: לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך.

דף י"ג ע"ב

שבועה חלה על דבר שיש בו ממש ושאינו בו ממש, משום שהיא איסור גברא, שהוא לא יעשה כן ויש בגברא ממש, אבל נדר חל רק על דבר שיש בו ממש, שאיסור חפצא הוא.

האומר לחבירו: קונם פי מדבר עמך, ידי עושה עמך, רגלי מהלכת עמך - אסור, שאכן משמע שהקונם הוא על הדיבור והעשייה והדיבור (ואז אינו חל), אך משמע גם שעולה על הפה והיד והרגל - כאומר 'יאסר פי לדיבורי' 'ידי למעשיהם' רגלי להילוכן, וכיון שסתם נדרים להחמיר אומרים שעולה על הפה היד והרגל. [ומדרבנן חלים נדרים גם על דברים שאין בהן ממש].

הדרן עלך כל כינויי

פרק שני - ואלו מותרין

ואלו מותרין: חולין שאוכל לך, כבשר חזיר (שאסור באכילה), כעבודת כוכבים (שאסור בהנאה), כתקרות ע"ז דעורות לבובין (שאסורים בהנאה שאין להם בטלה), כנבילות (שאסורים באכילה וגם מטמאים), כשקצים ורמשים (שטומאתן חמורה שטמאים בכעדשה), כחלת אהרן ותרומת אהרן - שכל אלו אסורים מחמת איסור ולא מחמת נדר, ואין מתפיסים בהם.

המדיר אשתו והתפיס הנדר בדבר האסור - גזרו שצריך פתח לנדרו, מפני שדרכו לאסרה מתוך הקפדה, ואם יהא מותר בלא פתח יבא להתיר גם כשהתפיס בדבר הנדר.

האומר לאשתו 'הרי את עלי כאימא' - אין פותחים לו פתח משום כבוד אמו.

דף י"ד ע"א

מה ששינינו במשנה 'ואלו מותרין, חולין שאוכל לך' מיותר, שהרי פשוט הוא, ולא נצרך לדיוק שאם אמר 'לא חולין שאוכל לך' שאסור, וכרבי יהודה הסובר שמכלל לאו אתה שומע הן - שהרי כבר שינינו זאת בפרק קמא, אלא נשנה אגב השאר. ולרבינא כך מתפרשת תחילת המשנה: ואלו מותרין כחולין, האומר כבשר חזיר כעבודת כוכבים וכו'. ופרכוהו, שאם ללמד שהמתפיס בדבר האסור הרי הוא כחולין וא"צ התרה אף מדרבנן, הרי שמענו זאת מכך ששינינו בסיפא שצריך התרה מדרבנן, הרי שבאופנים שברישא אין צריך.

'איש כי ידור נדר לה' - דווקא התפיס נדרו בדבר הנדור, ובא הפסוק למעט שאם התפיס בדבר האסור אינו חל (ואפילו עם הארץ א"צ שאלה מדרבנן), שלהתפסה בדבר הנדור אין צריך מקור, שכשאמר 'ככר זה כקרבן' ודאי אסור שלא גרע מידות נדרים. והיתור 'לאסור איסור על נפשו' מלמד שאפילו אם התפיסו בדבר האסור מחמת נדר רק לו לבד, כגון שאסור על עצמו לאכול כיום שמת בו אביו או רבו שנדר מלאכול באותו היום. [וכן נשמע מכך שאף שבלא נדרו לא היה אוכל באותו יום מחמת צערו, אעפ"כ אם מתפיס בו נחשב כמתפיס בדבר הנדור, כיון שאסור לאכול באותו יום מחמת נדרו. ודווקא בנדר מועילה התפסה, שאיסור חפצא הוא ומתפיס חפץ בחפץ, אבל שבועה שהוא אוסר עצמו מן החפץ, כשאמר 'זה כזה' לא אמר כלום, ודלא כסובר שהתפסה בשבועה מועילה לענין איסור ורק לענין קרבן ומלקות אינה כשבועה].

האומר לאשתו הרי את עלי כאימא ששינינו במשנה צריך שאלת חכם, ופותחים לו פתח ממקום אחר, היינו מדרבנן, שמדאורייתא לא אמר כלום כיון שהתפיס בדבר האסור, ולרבא הדברים אמורים רק בעמי הארץ, אבל תלמידי חכמים אינם צריכים שאלה.

דף י"ד ע"ב

היה ספר תורה בידו ונשבע במה שכתוב בה - הוי שבועה, שדעתו על השמות הכתובים בה, וללשון ג' כן הוא גם אם אמר 'בה' אף שלא אמר 'במה שכתוב בה'. [ולהראב"ד גם נדר חל באופן זה, שהשמות הם כדבר הנדור שנתקדשו ע"י הכנתו וכוונתו].

היה ספר תורה מונח לפניו ונשבע 'בה' - לא אמר כלום, שדעתו על הגוילים, ועם הארץ צריך שאלת חכם מדרבנן להתיר נדרו, מפני שאם אמר 'בה' ובמה שכתוב בה' - הוי שבועה, שכיון שאמר 'בה' כבר הזכיר הגוילים, ובהכרח כשאמר 'במה שכתוב בה' דעתו על האזכרות שבה, ולפי לשון ב' וג' גם אם נשבע רק 'במה שכתוב בה' אע"פ שלא אמר 'בה' ובמה שכתוב בה' הוי שבועה.

דף ט"ז ע"א

קונם שאני ישן, שאני מדבר, שאני מהלך - אינו עובר בכל יחל, שנדרים הם איסור חפצא. ולדעת רבינא

עובר בכל יחל מדרבנן.

קונם עיני בשינה (בלא הגבלת זמן), אע"פ שאסור עליו איסור חפצא אין הנדר חל, כיון שאי אפשר לקיימו. ואם אמר שבועה שלא אישן ג' ימים - כיון שאי אפשר לקיים השבועה הרי נשבע לשוא, ומלקין אותו, ויכול לישן לאלתר.

'קונם עיני בשינה היום' - הרי הוא בכל יחל מדאורייתא. 'קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום' - מותר לישן היום, ואין חוששים לישן למחר. 'קונם שינה היום אם אישן למחר' - לרב יהודה אמר רב אל ישן היום, שמא ישן למחר, כיון שיום המחרת אינו עיקר האיסור אלא תנאי ליום ראשון אינו נזהר בו, ולרב נחמן מותר לישן היום, ואין חוששים שמא ישן למחר. [והלכה כרב יהודה].

'קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג' - הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח. [ואם נהנית ממנו - לדעת הר"ן היא לוקה ולא הוא, שהרי לא עשה שום איסור, ולפי הרמב"ם היא אינה לוקה שכיון שלא נדרה לא שייך בה 'לא יחל דברו', והוא לוקה אם ההנה אותה]. לא הלכה לפני הפסח - לפי רב יהודה לא תהנה ממנו עד הפסח, שמא תלך עד החג, שאין אדם נזהר בתנאי הנדר כיון שאינו עיקר הנדר.

דף ט"ז ע"ב

האומר לאשתו 'קונם שאני משמשך' - אין הנדר חל אפילו מדרבנן, כיון שמשועבד לה מן התורה, ואף שקונמות מפקיעים מידי שעבוד, אלמוה רבנן לשעבוד האשה.

אמר: 'הנאת תשמישך עלי' - אף שלא אסר חפצא ואין בו ממש חל הנדר מדרבנן וכדברי רבינא. [אף שיש עליו מצוה דאורייתא דפו"ר ומצות עונה - יש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה. ולא שייך כאן לומר מצוות לאו ליהנות ניתנו - שרק המצווה עצמה אינה נחשבת להנאה, אך כאן הגוף נהנה בשעת קיום המצוה].

שבועה שאני ישן, שאני מדבר, שאני מהלך - אסור, שאיסור שבועה הוא איסור גברא וחל אפילו על דבר שאין בו ממש.

'קרבן לא אוכל לך' - מותר, שאם כוונתו להשבע בחיי קרבן שלא יאכל - אין שבועה תופסת בקרבן, ואם כוונתו לנדור - הרי לא נדר אלא מה שלא יאכל.

'הא קרבן שאוכל לך' - מותר, שנשבע בחיי קרבן ואינה שבועה.

'לא קרבן לא אוכל לך' - לרבי מאיר מותר, שסובר שאין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, ולרבי יהודה אסור שנשמע מדבריו שמה שאוכל יהא כקרבן.

דף ט"ז ע"א

לרבי מאיר האומר 'לקרבן לא אוכל לך' אסור, שמפרשים כוונתו: לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך, ודווקא שאמר 'לקרבן' בשו"א, אבל אמר 'לקרבן' בפת"ח הרי זה כאומר 'לא קרבן לא אוכל לך' ומותר, שהרי אמר שלא יהא קרבן.

שבועה לא אוכל לך - אסור, 'הא שבועה שאוכל לך': לאבני שתי לשונות משמע - אם היו מסרבים בו שיאכל ואמר: אוכל אוכל, ושוב אמר 'שבועה שאוכל' - נשבע שיאכל. אמר: לא אוכל לא אוכל, ושוב אמר: 'שבועה שאוכל' - נשבע שלא יאכל. לרב אשי - שבועה שיאכל לעולם משמעה שנשבע לאכול, ומה ששנינו שבועה שאוכל אסור היינו כשנשבע 'שאי אוכל', והחידוש הוא שאין אומרים שנתכוין להשבע שיאכל והאריך באל"ף עד שנראה כאומר שאי אוכל. [הרמב"ם פסק כאבני והרמב"ן פסק כרב אשי].

'לא שבועה (לגירסת הר"ן: לשבועה) לא אוכל' - אסור, שמכלל לאו אתה שומע הן, שמה שיאכל אסור בשבועה. [ואף לרבי מאיר דווקא לענין ממון אין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן, וגם נדרים בכלל זה כיון שאיסור חפצא הן, אבל בשבועה שהיא איסור אומרים].

חומר בשבועות מבנדרים - שהשבועה חלה מדאורייתא על דבר אין בו ממש, ובנדרים אסור רק מדרבנן.

חומר נדרים מבשבועות - שהאומר קונם סוכה שאני עושה, לולב שאני נוטל, תפילין שאני מניח - בנדרים אסור, ובשבועות מותר, שאין נשבעין לעבור על המצוות.

דף ט"ז ע"ב

אין נשבעין לעבור על המצוה, ולא חלה השבועה - הן שפטור מקרבן, שנאמר 'להרע או להיטיב', מה הטבה רשות אף הרעה רשות. והן שאין עליו איסור לאו דשבועה, שנאמר 'איש כי ידור נדר לה' או ישבע שבועה... לא יחל דברו', דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים.

הטעם שהנשבע לעבור על המצוה אין שבועתו חלה (שנאמר 'לא יחל דברו' - אבל מיחל הוא לחפצי שמים), ונדר חל על דבר מצוה (שנאמר 'כי ינדור נדר לה'): סברא היא ש'לה' לא קאי אשבועה אלא על 'כי ידור נדר', לפי שבנדר הוא אוסר הנאת החפץ על עצמו, ואין מאכילים אדם דבר האסור לו, מה שאין כן בשבועה שאומר שלא יקיים המצוה, לא כל הימנו להפקיע עצמו ממצוות שהוא מצווה בהן. לאבני: נדר היינו כשאמר 'הנאת סוכה עלי', לרבא: בלשון זה אינו נאסר לישיב בה, שהרי מצוות לאו להנות ניתנו, אלא באמר 'ישיבת סוכה עלי' [כלומר, שאמר 'קונם סוכה לישיבתה עלי', לתוספות: אף כשאמר 'קונם ישיבת סוכה עלי', שכיון שהזכיר החפץ חל הנדר עליו].

יום רביעי פרשת שלח - כ"ג סיון תשע"ה

דף י"ז ע"א

יש נדר בתוך נדר - שאם אמר 'הריני נזיר הריני נזיר', חייב לנהוג נזירות על כל קבלה, ומונה ל' יום ומביא קרבן וחוזר ומונה ל' יום ומביא קרבן, ונלמד מהיתור 'נזיר להזיר'.

אין שבועה בתוך שבועה - שאם אמר 'שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל', ואכל, אינו חייב אלא אחת. 'הריני נזיר אם אוכל ככר זה', כל התראה על כזית

מחלקת, ומחייבו נזירות אחרת. [נשבע שלא יאכל ככר זה, על כל כזית שהתרו אותו חייב קרבן ומלקות]. 'הריני נזיר הריני נזיר' ששנינו שיש נדר בתוך נדר - לרב הונא היינו רק באמר: 'הריני נזיר היום, הריני נזיר למחר', שכיון שמונה נזירות השניה מיום המחרת ואילך ל' יום, נמצא שנתחייב מחמת נדר שני יום אחד נוסף על נזירות ראשונה, מיגו שנוסף אותו יום חל עליו נזירות ל' יום, שאין נזירות פחותה מכך. לשמואל - אפילו אמר 'הריני נזיר היום הריני נזיר היום' למדים מ'נזיר להזיר' שנזירות חלה על נזירות.

דף י"ז ע"ב

באותו אופן ששנינו שיש נדר בתוך נדר שנינו שאין שבועה בתוך שבועה, לשמואל: נדר בתוך נדר היינו באמר 'הריני נזיר היום הריני נזיר היום', ובאופן זה בשבועה - שאמר 'שבועה שלא אוכל תאנים', וחזר ואמר 'שבועה שלא אוכל תאנים'. לרב הונא: נדר בתוך נדר היינו באמר 'הריני נזיר היום הריני נזיר למחר', ובאופן זה בשבועה - שאמר 'שבועה שלא אוכל תאנים', וחזר ואמר 'שבועה שלא אוכל תאנים וענבים', ואין השבועה השניה חלה, כיון שכבר אסור בתאנים.

'שבועה שלא אוכל תאנים', וחזר ואמר 'שבועה שלא אוכל תאנים וענבים' - כוונתו בשבועה השניה שלא אוכל תאנים וענבים כאחת, ולרבא מיגו שחלה השבועה על הענבים חלה גם על התאנים שכבר אסור בהם. אמנם אם אכל תאנים, והפריש קרבן, וחזר ואכל ענבים, הרי הענבים חצי שיעור ואין מביאים קרבן על חצי שיעור, אבל אם אכל תאנים וענבים בהעלם שבועה הראשונה, והתרו בו משום שניה לוקה. ולרב הונא - כיון שאין השבועה חלה על התאנים, ולא נשבע על הענבים אלא עם תאנים, אין השבועה חלה כלל.

מי שנזר שתי נזירות, מנה את הראשונה, והפריש קרבן, ונשאל עליה - עלתה לו שניה בראשונה. לפי רב הונא היינו באמר 'הריני נזיר היום הריני נזיר למחר', ועלתה לו שניה חוץ מיום האחרון, וכן בקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת, שאמר 'הרי עלי שתי נזירות'. (ולהלן י"ח. אמר רבא שאם אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום' ונשאל על הראשונה גם לרב הונא חלה השניה).

יום חמישי פרשת שלח - כ"ד סיון תשע"ה

דף י"ח ע"א

'נזיר להזיר' - נדרש שנזירות חלה על נזירות, שוללי הפסוק היינו אומרים שמה בשבועה החמורה שנאמר בה 'לא ינקה' אין שבועה חלה על שבועה, נדר הקל לא כל שכן.

נזירות חלה על נזירות - לשמואל היינו שאמר: הריני נזיר היום הריני נזיר היום. לרב הונא (שאיין צריך לימוד לאומר 'הריני נזיר היום והריני נזיר למחר' שפשוט שמשום יום הנוסף צריך למנות ל' יום) - כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת, שמונה שתי נזירות חלוקות, ועל כל ל' מגלח ומביא קרבן. [י"א שגם בנדר ד'קונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה' אם אכלו חייב ב', אך להר"ן אינו חייב אלא

אחת. הנדרים חלים על השבועות, שהנשבע לאכול ככר זה ואח"כ אסר עליו בקונם אסור לאוכלו, כשם שהנדר חל על מצוה משום שאיסור חפצא הוא. ואפשר שגם אם נשבע שלא לאכול ככר זה, ואח"כ אסר עליו בנדר, אם אכלו חייב שתיים. אך אין שבועה חלה על נדר, שאם אסר עליו ככר בנדר, וחזר ונשבע שיאכלנו אסור לאוכלו, וכן אם נשבע שלא יאכלנו, אם אכלו אינו עובר אלא משום כל יחל, והגם שהנדר הוא על החפץ והשבועה הוא על הגברא - נדר הוא גם על הגברא, ש'לא יחל' הוא איסור גברא].

האומר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ששנינו במשנה שאינו חייב אלא אחת, יש לדייק מהלשון 'אלא אחת', ולא 'חייב אחת' - שאם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו.

דף י"ח ע"ב

לתנא קמא דמתניתין נדרים שיש לפרשם לחומרא או לקולא - כל שלא פירש אחר כך כוונת דבריו מפרשים לחומרא, ולרבי אליעזר ברבי צדוק מפרשין לקולא (וקיי"ל נדרים לחומרא), וכן נחלקו בספק נזירות אם להחמיר או להקל.

סתם נדרים להחמיר, כגון שאמר 'הרי עלי כבשר מליח' או 'כייני נסך', אם פירש שכוונתו של קרבנות - אסור, של ע"ז - מותר, סתם - אסור. 'הרי עלי כמעשר', אם פירש שכיון למעשר בהמה - אסור, שדבר הנדור הוא שהוא קוראו עשירי ואסור לכל עד שיקרבו מתיריו, כמעשר גורן - מותר, סתם - אסור.

הרי עלי כתרומה - פירש שכוונתו כתרומת הלשכה - אסור, כתרומת הגורן - מותר. סתם - לרבי מאיר אסור, לרבי יהודה: סתם תרומה ביהודה היינו תרומת הלשכה, שהיו קרובים לבית המקדש והיו קורין גם לתרומת הלשכה תרומה, וסתם נדרים להחמיר, וסתם תרומה בגליל היינו תרומת גורן ומותר, שהיו רחוקים מירושלים ולא היו מכירים בתרומת הלשכה.

הרי עלי כחרם - כל שלא פירש שכוונתו לחרם של כהנים, תולים בחרמי שמים ואסור. לרבי אליעזר בר צדוק הסובר שסתם נדרים להקל - ביהודה מותר, שמכירים כהנים שביניהם, ושמה נתכוון לחרמי כהנים, ובגליל שלא היו מכירים בחרמי כהנים כוונתו לחרמי גבוה ואסור.

שנינו שספק נדרים להחמיר, ומאידיך שנינו שסתם נזירות להקל - לרבי זירא: משנתנו כחכמים שסוברים שאדם מכניס ממונו לספק, ולכן המקדיש חייתו או בהמתו הקדיש את הכוי, ולדבריהם גם גופו מכניס לספק. והמשנה שסתם נזירות להקל כרבי אליעזר הסובר שלא הקדיש הכוי משום שאינו מכניס ממונו לספק, וכל שכן שאינו מכניס גופו לספק.

יום שישי פרשת שלח - כ"ה סיון תשע"ה

דף י"ט ע"א

גם רבי אליעזר הסובר שאין אדם מכניס עצמו לספק מודה שספק בכורי בהמה אסורים בגיזה ועבודה, שדווקא בקדושה הבאה בידי אדם אינו מכניס עצמו

וממונו לספק, אבל בקדושה הבאה בידי שמים שאינה בידו, ספיקו להחמיר.

הגמרא מוכיחה שאין להעמיד המשנה שספק נזירות להקל כרבי אליעזר - ששנינו בסיפא שטמא שהושיט ידו לבין המשקין ואין ידוע אם נגע בהן - לרבי מאיר ורבי אליעזר לענין טומאת עצמן מחמירים, ולענין לטמא אחרים מקילים, ואילו רבי אליעזר עצמו סובר שאין טומאת משקין מדאורייתא כלל, ולכן לא גזרו טומאה על משקה בית המטבחים שבעזרה שלא להרבות טומאה בעזרה (והיינו לדעת רב, אמנם לשמואל טומאת עצמם מדאורייתא, ורק לטמא אחרים היא מדרבנן), ואילו סובר שספק נזירות להקל אף שהוא ספק דאורייתא הגם שהיא קדושה הבאה ע"י אדם, ודאי אין ספק טומאה דרבנן עדיפה ממנה אע"פ שהיא באה מאליה.

'הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור', והלך ומצאו שנגנב או שאבד - לרבי שמעון ספק נזירות להחמיר, ורבי יהודה מתיר, שאין אדם מכניס עצמו לספק, ולא קיבל עליו נזירות עד שיתברר לו שיהא באותו כרי מאה כור, והוא התנא הסובר ספק נזירות להקל.

רבי יהודה סבר במשנתנו שספק נדרים להחמיר, אף שסובר ספק נזירות להקל - שרק בנזיר שספיקו חמור מודאי אין אדם מכניס עצמו לספק, שנזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל, ואילו על ספיקו אינו יכול לגלח, שאמנם יכול להביא עולה ושלמים מספק, ויתנה שאם אינו נזיר הרי הן נדבה, מיהו אינו יכול להביא חטאת מספק חולין בעזרה, ולכתחילה אינו מגלח אא"כ הקריב חטאת עולה ושלמים, אבל בנדרים מודה רבי יהודה שספיקו אינו חמור מודאו ספיקו להחמיר.

דף י"ט ע"ב

לרבי יהודה שכיון שספק נזירות חמור מודאי נזירות, לכן אין מכניס עצמו לספק, הוא הדין בספק נזירות עולם, אף שגם בנזיר ודאי אינו יכול לגלח לעולם, מכל מקום ודאי נזיר עולם הכביד שערן מיקל בתער ומביא ג' בהמות, אבל בספק אינו יכול להביא קרבנותיו.

ספק נזיר שמשון לרבי יהודה - לרבי מאיר ספיקו להחמיר, שגם בודאי אינו מגלח בתער ואין ספיקו יותר חמור מודאו, ורב הונא בריה דרב יהושע הקשה עליו מברייתא ששנינו בה 'הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור ונגנב' שרבי יהודה מתירו. ורב אשי תירץ שברייתא זו כרבי יהודה בשם רבי טרפון, שסובר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה ולא שיקבלו על תנאו בספק, והוא הדין אפילו לא נגנב ויש מאה כור אינו נזיר, וחידוש הברייתא שנמצא שנגנב או נאבד היינו שגם באופן זה לרבי שמעון ספיקו להחמיר, ואינו חושש לנזירות דהפלאה, וגם סובר שמכניס עצמו לספק.

תנא דרישא דמתניתין סובר שסתם נדרים ספיקו להחמיר, אבל תנא דסיפא דקתני סתם חרמים ביהודה מותרים ובגליל אסורים שאין אנשי גליל מכירין חרמי כהנים, ומשמע שאילו מכירין היו מותרין אע"פ שהוא ספק, היא שיטת רבי אלעזר בר צדוק שסובר ספק נדרים לקולא, שאין אדם מכניס עצמו לספק.